OCENENIE ZA PRÍKLADNÚ OBNOVU 2013

ACADEMIA ISTROPOLITANA NOVA

Bratislavský samosprávny kraj

PRVÁ STAVEBNÁ SPORITEĽŇA

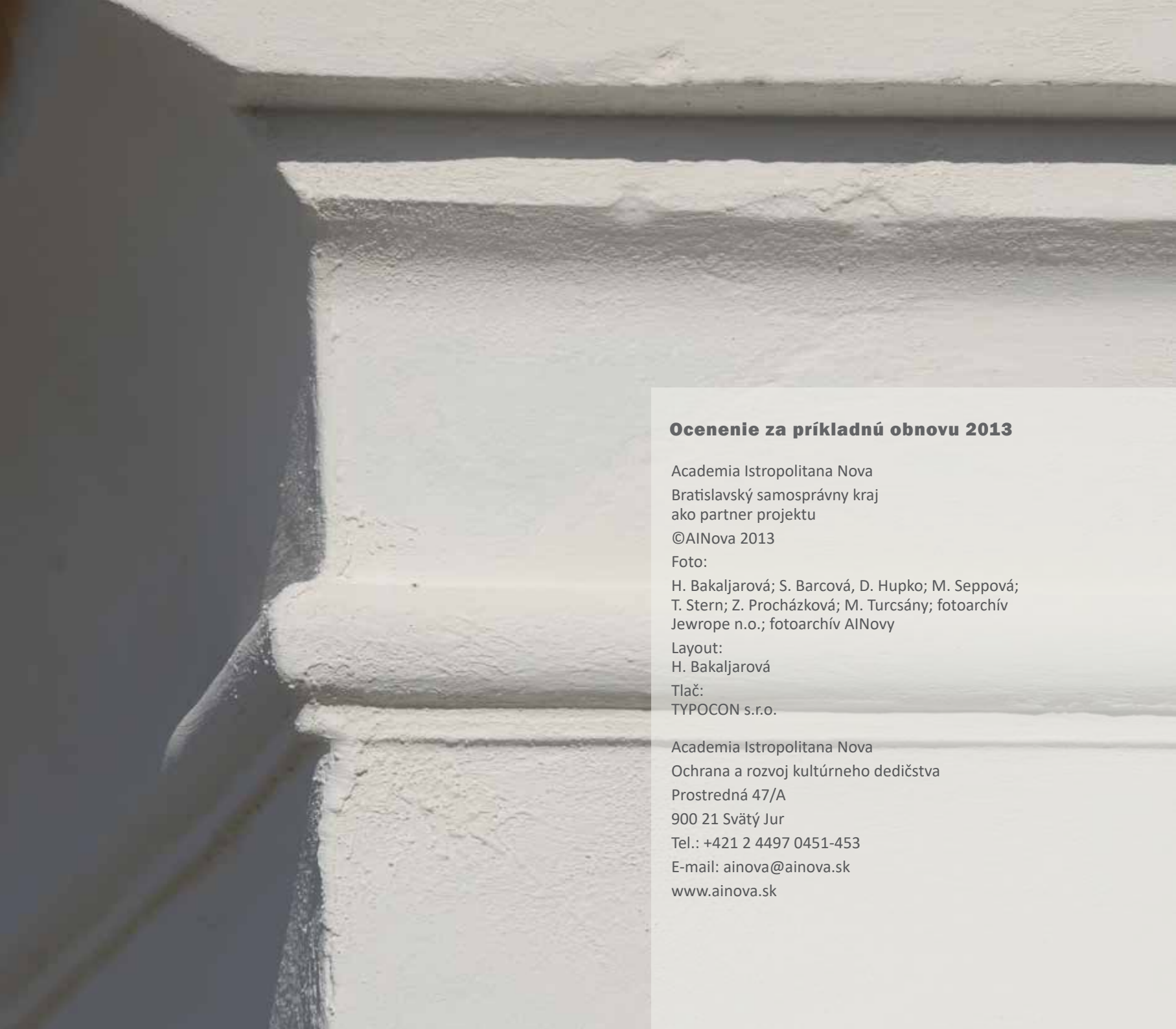

Ocenenie za príkladnú obnovu 2013

Academia Istropolitana Nova

Bratislavský samosprávny kraj
ako partner projektu

©AINova 2013

Foto:

H. Bakaljarová; S. Barcová, D. Hupko; M. Seppová; T. Stern; Z. Procházková; M. Turcsány; fotoarchív Jewrope n.o.; fotoarchív AINovy

Layout:
H. Bakaljarová

Tlač:
TYPOCON s.r.o.

Academia Istropolitana Nova

Ochrana a rozvoj kultúrneho dedičstva

Prostredná 47/A

900 21 Svätý Jur

Tel.: +421 2 4497 0451-453

E-mail: ainova@ainova.sk

www.ainova.sk

Academia Istropolitana Nova

Academia Istropolitana Nova (AINova) je nezisková organizácia založená v roku 1996. Poslaním AINovy je vzdelávať a vytvárať priestor na prenos vedomostí a skúseností pre našich partnerov a tým podporovať ich aktívnu úlohu v ďalšom rozvoji Slovenska a európskeho regiónu, so zvláštnym dôrazom na zachovanie a propagáciu jeho kultúry.

Partneri pre dedičstvo

Jednou z odborných tém, ktorým sa inštitúcia venuje od svojho založenia je aj ochrana a rozvoj kultúrneho dedičstva. Okrem medzinárodných projektov realizuje inštitúcia aj projekty zamerané na región, v ktorom sídli.

Odborný tím inštitúcie je často konfrontovaný s reálnymi potrebami a praktickými otázkami zo strany obyvateľov i samospráv, v oblasti údržby a obnovy tradičnej architektúry a starostlivosti o kultúrnu krajinu regiónu.

Najmä podnety týkajúce sa potreby asistencie pri obnove tradičnej architektúry, no i hľadanie možností, ako zmierniť degradáciu vinohradníckej krajiny na úkor intenzívne sa rozvíjajúcej zástavby, boli východiskom pri definovaní obsahu projektu Partneri pre dedičstvo.

Poslaním projektu je zvyšovanie povedomia verejnosti o dôležitosti zachovania kultúrnej krajiny a o jej potenciály pre ďalší rozvoj regiónu. Prostredníctvom cieleného šírenia informácií, odborných školení, technickej asistencie a aplikovaného výskumu chceme hľadať porozumenie a partnerov pre ochranu a rozvoj kultúrnych a prírodných hodnôt nášho regiónu.

Projekt dlhodobo podporuje Prvá stavebná sporiteľňa a Rakúske kultúrne fórum. V rokoch 2009-2012 bol projekt podporený aj Nadáciou Tatra banky.

Ocenenie za príkladnú obnovu

Jednou z úspešných aktivít projektu Partneri pre dedičstvo je súťaž o príkladne obnovenú tradičnú architektúru. V rokoch 2010 až ٢٠١٢ prebiehala súťaž v rámci Malokarpatského regiónu.

Štvrtý ročník, v roku 2013, prebieha v celom Bratislavskom kraji v partnerstve s Bratislavským samosprávnym krajom a v úzkej spolupráci s oddelením kultúry Úradu BSK.

Cieľom súťaže je popularizácia témy obnovy tradičnej architektúry a tiež poukázanie na skutočnosť, že kvalita prostredia, v ktorom žijeme a starostlivosť oň je záležitosťou celej spoločnosti. Každý majiteľ objektu spoluvytvára vzhľad mestečiek a obcí v regióne a prispieva svojím dielom k jeho celkovému obrazu. Či už stavbou nového domu alebo obnovou existujúcej tradičnej stavby, vždy spoluvytvára aj prostredie pre ostatných.

Každý z príkladov obnovy predstavených v tejto publikácii je jedinečný a pri realizácii stavebných prác bolo potrebné použiť rozdielne a na mieru šité riešenia. Uvedené projekty chcú dať podnet na zamyslenie, poskytnúť kreatívne nápady ďalším stavebníkom, a tiež oceniť snahu o zachovanie, obnovu a využívanie pre región typického, nie vždy pamiatkovo chráneného stavebného fondu.

Okrem ocenení, ktoré udelí odborná porota je tiež v internetovom hlasovaní učený víťaz Ocenenia verejnosti. Víťazné objekty v oboch kategóriách dostanú pamätnú plaketu a všetky nominované objekty získajú diplomy, ktoré si prevezmú majitelia objektov pri príležitosti slávnostného vyhodnotenia súťaže. Ručne maľovaná keramická plaketa vyrobená v Slovenskej ľudovej majolike v Modre je symbolom udržiavania tradičnej kultúry typickej pre región.

Bývalý mlyn v Budmericiach

Mlyn sa nachádza v malom malebnom údolí riečky Gidra poniže cesty. Toto miesto je domácimi obyvateľmi pre svoju nižšiu polohu oproti ostatným častiam obce nazývané v „jame“. V minulosti sa v tomto údolí nachádzalo viacero mlynov postavených pozdĺž umelo vybudovaného kanálu – náhonu, kam bola riečka zo svojho pôvodného koryta odvedená.

Mlyn už svoju pôvodnú funkciu začiatkom druhej polovice 20. storočia stratil a od tej doby je využívaný len pre bývanie. Mlecia technológia ani vodná turbína sa v mlyne nezachovali a aj náhon už zanikol.

Objekt mlyna má dve krídla. V južnom krídle bola v minulosti umiestnená mlecia technológia a súvisiace vybavenie, západné krídlo slúžilo pre bývanie mlynára a jeho rodiny. Za mlynom sa nachádza dvor a záhrada.

V posledných rokoch prešiel objekt mlyna obnovou a adaptáciou, ktorá ho celkovo prispôsobila pre potreby bývania. Obytná časť mlyna situovaná v západnom krídle si zachovala svoju pôvodnú funkciu a členenie. V izbách bola vymenená podlaha a pribudla jedna kúpeľňa. V nadväznosti na izby v priestoroch, kde predtým bola kuchyňa a komora, je teraz menšia hala a kúpeľňa. Z haly je možné vyjsť na záhradnú terasu a prejsť do spoločenskej časti domu nachádzajúcej sa v pôvodnej mlynici.

Priestor mlynice prešiel najväčšou premenou a z pôvodne málo využívanej a tmavej časti domu sa stalo jeho centrum. Je tu umiestnená obývacia miestnosť s kuchyňou a jedálňou. Pôvodne malé okná boli na južnej a severnej strane zväčšené, čím bol priestor primerane presvetlený a otvoril sa i výhľad do záhrady za domom i priestorom pred ním. Veľkosť okien zostala zachovaná na východnej strane, ktorá je orientovaná do ulice. Okenné otvory dostali nové okná s charakteristicky modro natrenými rámami. Nad celým priestorom je pôvodný trámový strop s doskovým záklopom. V nadväznosti na dnešnú kuchyňu bol v minulosti otvor na vyhadzovanie vriec so zomletou múkou - tento bol po pridaní dvierok využitý ako odkladací priestor – malá špajza.

Z obytnej miestnosti je prístupné i zádverie hlavného vstupu do domu, odkiaľ je prístupné i schodisko do podkrovia. Pod obytným priestorom sa nachádza pivnica prístupná zo záhrady, ktorá bola z väčšej časti adaptovaná na spoločenský priestor, využívaný najmä počas letných mesiacov, kedy je tu chladnejšie než v ostatných častiach domu.

Tehlové murivo, z ktorého je mlyn postavený, bolo už v predchádzajúcom období „podrezané“ a opatrené izoláciou proti zemnej vlhkosti. Pri poslednej obnove bol celý objekt nanovo omietnutý.

Podkrovie celej budovy bolo zobytnené a sprístupnené novým schodiskom z prízemia. Jedna časť podkrovia je využívaná ako pracovný priestor a druhá na bývanie. Konštrukcia krovu ostala do veľkej miery zachovaná a vzhľadom na jej kvalitu a pevnosť nebolo potrebné ju výraznejšie upravovať. Strecha dostala novú krytinu, pribudli menšie vikiere a strešné okná presvetľujúce priestory podkrovia.

V podkroví je systém vykurovania a chladenia integrovaný v sadrokartónovom podhľade krovu. Toto riešenie umožňuje priestory podkrovia v zime vykurovať a v lete chladiť. Pre potreby chladenia je čerpaná voda zo studne v záhrade.

Vlastník objektu: Rodina Procházková

Realizácia obnovy: 2007 - 2008

Horáreň Rybníček na Pezinskej Babe

Horáreň sa nachádza na úpätí Malých Karpát na Rybníčku neďaleko Pezinka. Bola postavená na samote na bývalých Pálffyovských pozemkoch okolo roku 1890 -92. Tento objekt bol v minulosti pravdepodobne súčasťou niekoľkých domov, ktoré si tu za Rakúsko Uhorska postavili nemeckí prisťahovalci – drevorubači, miestnymi posmešne prezývaní Huncokári. Dodnes sa v týchto miestach zachovali dva objekty - horáreň a o niekoľko km ďalej mlyn.

Majiteľ, vedomý si historickej osobitosti architektúry, ktorá sa mu dostala do rúk, sám iniciatívne požiadal architektky, aby pri rekonštrukcii zachovali v čo najväčšej možnej miere historizujúce prvky objektu. Zub času a zemná vlhkosť si však vybrali svoju daň. Prizvaný statik, inak odborník na pamiatkovú architektúru konštatoval tak rozsiahle poškodenie stavby, že ani neodporúčal jeho záchranu ale rovno asanáciu. Majiteľa to však neodradilo a ducha architektúry chcel rozhodne zachovať. Nikto si asi vtedy neuvedomoval, aký náročný tento projekt bude.

Dodávateľom stavby sa stala firma z Dunajskej Stredy Dunstav. Nedalo sa vyhnúť vybúraniu časti pôvodných múrov zo zmiešaného resp. kamenného muriva aj celých základov ako aj silne schátralého krovu. To znamená, že stredová časť, ktorá bola najviac poškodená a strecha sú nanovo vybudované. Stavba prešla rozsiahlou rekonštrukciou a zložitým statickým zabezpečením, postupným podrezávaním ostatného muriva a odstraňovaním všadeprítomnej vlhkosti. Zbavovaniu vlhkosti sa venovalo asi najviac času. Keďže dom stoji pod cestou na úpätí lesa, pramene povrchovej vody po silných dažďoch opätovne vyrážali do základov hlavne v časti privrátenej k lesu. Tento problém vyriešila poriadna drenáž okolo celého domu a niekoľko hlbokých zberných šácht zo strany cesty. V interiéri pivnice je z toho dôvodu na niektorých miestach k obvodovému murivu predstavaná tenká priečka s vetracou medzerou. Dom nemohol byť napojený na verejný vodovod či kanalizáciu. Vodu si pôvodne privádzali z vodojemu na susednom pozemku, bola iba vymenená prípojka a kanalizácia ústí do vlastnej novej žumpy.

Osobitú pozornosť venoval majiteľ vykurovaniu. To zabezpečuje elektrický kotol na konvektory a prípravu teplej úžitkovej vody s 300l externým zásobníkom. Vo všetkých miestnostiach sú zavedené elektrické konvektory, každú miestnosť však prevažne vykurujú liatinové piecky na drevo alebo na prízemí v dennej časti murovaná ťažká kachľová pec s akumulačnou stenou. Pec z ozdobných zelených kachlíc a v kuchyni keramický sporák s veľmi pekných tmavomodrých kachlíc sa stali domi-nantou interiéru a spolu s hrubou dubovou podlahou dokresľujú celkovú atmosféru horárne. Dva kolektory na streche určené na ohrev TUV pomáhajú znižovať náklady za elektrickú energiu.

Strecha dostala novú krytinu Tondach. Zo starých snímok vidno, že pôvodná fasáda bola žltá s bielymi šambránami okolo okien zapustenými v omietke. Tak sme ju použili aj my. Pretože väčšina obvodového muriva, ktoré ostalo stáť, bola prevažne nerovnomerná a z kameňa, rozhodli sme sa fasádu neza-tepľovať. Použili sme tepelnoizolačnú omietku Baumit, ktorá miestami dosahovala hrúbku aj 60mm. Fasádu krásne vyrovnala a pri-pravila podklad pre výslednú povrchovú úpravu. Nárožia juhozápadnej fasády a kus sokla, ktoré w byť nanovo obkladané keramickým pásikom sa omietli obyčajnou vápennocementovou omietkou. Tvarovanie tejto časti fasády sa tiež spravilo v rámci omietky. Firma Fabrick, ktorá dodala pásik a fasádu súčasne obložila, bola skúsená, precízna a práca im išla od ruky. Pôvodné kamenné obklady sme nahradili miestnou bridlicou.

Samostatnou kapitolou boli okná a dvere. O tie sa naozaj výborne postarala Žilinská firma Drevum. Majiteľ si želal kópie dvojitých okien z masívu uprostred s okenicami, a pretože ide o horáreň, tak zelenej farby. Z interiérovej strany sú biele, tak ako aj dvere. Ostatné tesárske práce – drevené terasy so zábradlím aj balkónik dodala oravská firma aj s materiálom. Na pozemku stojí ešte drevostavba - hovoríme jej prístrešok. Slúži ako garáž, no v súčasnosti asi aj ako dreváreň.

Náš názor za projekciu je asi tento: Bola to vynikajúca skúsenosť pre všetkých. Všetky firmy odviedli výborný výsledok. Oceňujeme ich snahu zamyslieť sa nad problémami, ktoré sa vynárali nepretržite a vyriešiť ich. Celý projekt bol rozsiahlejší, než sa zdalo. Ale na začiatku musí byť rozhodnutie investora objekt zachrániť aj keď nepatrí medzi pamiatkovo chránené, a nie sa ho zbaviť a nahradiť ho katalógovým projektom.

Vlastník objektu : Ing. Ľubomír Vitek
Autori projektu: Ing. arch. Mária Seppová, Ing. arch. Simona Barcová
Spolupráca: SOLING s.r.o., EMCO Bad, REGOTRANS s.r.o., Ing. Miloslav Ivanič, Ing. Marta Píchová
Dodávateľ: DUNSTAV s.r.o., DREVUM s.r.o., REGOTRANS s.r.o., FABRICK s.r.o., BAUMIT s.r.o.,
Projekt: 2008 – 2009
Realizácia: 2009 - 2012

Meštiansky dom vo Svätom Jure

Dom je situovaný na hlavnej – Prostrednej ulici vo Svätom Jure, povyše námestia. Po obnove sa z neho stal architektonický akcent, ktorý nemožno prehliadnuť.

Dom je situovaný na Prostrednej ulici vo Svätom Jure, povyše námestia. Po obnove sa z neho stal architektonický akcent, ktorý je nemožné prehliadnuť.

Najstaršia časť domu bola postavená pravdepodobne v prvej polovici 17. storočia. Na túto stavebnú etapu poukazuje spodná časť kamenného muriva v pivnici pod severným krídlom domu, ktoré je najstaršou časťou domu. Západné – uličné a južné – dvorové krídlo domu bolo postavené neskôr keď sa dom rozrastal. V roku 1922 bol dovtedy prízemný dom nadstavaný o jedno podlažie a získal tak súčasnú hmotovo-priestorovú podobu. Výrazným architektonickým prvkom uličnej fasády, ktorý vznikol počas tejto prestavby a tvorí charakteristickú črtu domu, je mierne vystupujúci valcovitý arkier na strednej osi prvého poschodia.

V 19. storočí predkovia súčasných majiteľov v dome založili pekáreň. Tá bola najprv umiestnená v južnom krídle domu a neskôr sa presunula do dvorovej časti severného krídla. Predajňa pečiva zostala v prednej časti domu, kde bola prístupná priamo z ulice.

V dome sa taktiež spracovávalo hrozno a dorábalo víno. Pod severným krídlom domu je umiestnená prešovňa a pivnica, kde v drevených sudoch dozrievalo a bolo skladované víno. Prešovňa mala okrem vstupu z dvora i menší otvor orientovaný do priestoru podbránia, ktorým sa po drevenom žľabe spúšťalo hrozno priamo z voza.

Na konci 2.svetovej vojny rodina dom opustila z obáv pred blížiacou sa Červenou armádou. Cez Čechy sa dostala do Rakúska, odkiaľ sa po vojne vrátila späť do Svätého Jura, potom čo ich kontaktovali známi, nakoľko vo Svätom Jure chýbal pekár. Dom i s pekárňou však medzi tým už pripadol mestu a do domu boli nasťahované i iné rodiny. V pekárni boli jej pôvodní majitelia zamestnaní ako bežní zamestnanci. Rodine sa podarilo dom od mesta odkúpiť späť v druhej polovici 60-tych rokoch 20. storočia.

V druhej polovici 20. storočia boli hospodárske budovy vo dvore prestavané na bývanie, no jeho predná časť nebola výraznejšie upravovaná.

Obnova domu začala v roku 2008 a trvala zhruba tri roky. Hlavné práce sa sústredili na rekonštrukciu prvého poschodia, kde boli spojené dve bytové jednotky. Vznikol tak priestranný a veľkoryso riešený byt. Zrealizovaná bola aj celková výmena inštalácií, rozvodov a povrchov, nakoľko tieto pochádzali ešte z prvej polovice 20. storočia, kedy bolo poschodie domu postavené. Vymenené boli aj pôvodné okná, ktoré nahradili nové, vychádzajúce z členenia a výzoru tých pôvodných. Krov, schodisko i pavlač ostali zachované a obnova bola robená so snahou o udržanie pôvodného rázu domu. Rekonštrukcia prebiehala aj za metodickej účasti pracovníka Krajského pamiatkového úradu v Bratislave.

Celkovou opravou prešla aj uličná fasáda domu, ktorá si zachovala „mäkkosť“ ručnej roboty a spolu so zachovanou starou bránou vytvára autenticky pôsobiaci, reprezentatívny vzhľad domu. Farebnosť fasády bola navrhnutá s ohľadom na podobu, akú mal dom v medzivojnovom období.

Vlastník objektu: rodina Turcsányová a Kaiserová
Autori projektu: vlastníci
Spolupráca: Krajský pamiatkový úrad (PhDr. G. Habáňová)
Realizácia: 2008 - 2011

Mestská vila v Devínskej Novej Vsi

Vila Košťálová alebo tiež Brixov dom je historická budova nachádzajúca sa v bratislavskej mestskej časti Devínska Nová Ves na Novoveskej ulici 17 v pamiatkovej zóne Devínskej Novej Vsi.
Objekt vily je významnou súčasťou historickej urbanistickej štruktúry Devínskej Novej Vsi a patrí medzi jej významné dominanty, keďže je jedinou slohovou mestskou vilou v obci.

Budovu postavil na konci 19. storočia Jozef Zavadil, rakúsky minister pôšt, ktorý bol náruživý zberateľ skamenelín a archeologických predmetov a objaviteľ najväčšieho slovansko - avarského pohrebiska v strednej Európe.

Vila je prízemná, podpivničená s čiastočne obytným podkrovím, čo sa prejavuje výrazným murovaným štítovým vikierom na hlavnej južnej fasáde.

Architektúra stavby je eklektická. Okná majú šambrány s kvádrovaním a klenákmi, fasáda má bosáž, pilastre, profilované rímsy. Zaujímavým prvkom je skosené nárožie zvýraznené drobným trojuholníkovým tympanónom s balustrádkou a kultivovanou štukou s kvetinovým motívom.

V dôsledku nevysporiadaných majetkových pomerov od začiatku deväťdesiatych rokov objekt chátral. Po tom, ako objekt získala mestská časť odkúpením od súkromných majiteľov, bola budova v roku 1998 prehlásená za národnú kultúrnu pamiatku.

Následne na to prebehla v rokoch 1999 až 2001 za metodickej spolupráce s Pamiatkovým úradom celková rekonštrukcia budovy.

V súčasnosti je budova, nachádzajúca sa v spoločnom areáli s miestnym úradom, sídlom starostu mestskej časti Devínska Nová Ves a matriky a poskytuje priestor pre zasadnutia mestského zastupiteľstva . Vo vile sa nachádza tiež reprezentatívna sobášna sieň.

Vlastník objektu: Mestská časť Bratislava - Devínska Nová Ves
Spolupráca: Krajský pamiatkový úrad Bratislava
Realizácia: 1999 - 2001

Náhrobok grófky Pálffyovej v Častej

Náhrobok grófky Antónie Pálffyovej, rod. Kolowrat-Krakowskej (1763 – 1842) zo 40. rokov 19. storočia patrí k pozoruhodným ukážkam sepulkrálnej architektúry malokarpatského regiónu. Ide o montovaný náhrobok v podobe „domčeka“ so sedlovou strechou, z centrálnej časti ktorej vyrastá vrcholový kríž s listovým zakončením ramien s korpusom Krista.

Dnes je náhrobok stiesnený medzi novými hrobmi a jeho areál vymedzuje kované mrežové oplotenie, zdobené liatymi detailmi.

Jedinečnosť náhrobku spočíva v kvalitnom umeleckom spracovaní i v osobnom prianí zomrelej byť pochovaná priamo na cintoríne v Častej.

O sile jej vzťahu k obyvateľom Červenokamenského panstva svedčí text na náhrobku: Najlepšej matke, vďačné deti, ktorý možno intrepretovať ako výraz vzťahu komunity k svojej zemepánke, ktorá sa do pamäti regiónu zapísala ako veľká filantropka a podporovateľka núdznych.

Reštaurovanie náhrobku prebehlo v dvoch fázach:

prvá fáza: v októbri 2010 až marci 2011 bol zreštaurovaný samotný náhrobok - stabilizovaná jeho hmotná podstata, upevnené uvoľnené časti s očistením od nánosov depozitu s doplnením chýbajúcich častí a umelecko-remeselných detailov. Súčasťou reštaurovania bolo i vytvorenie epoxidového odliatku originálu vrcholového kríža v mierke 1:1, ktorého kritický stav nedovolil jeho opätovné vystavenie dlhodobému pôsobeniu klimatických podmienok. V záujme lepšej prezentácie bol náhrobok pri inštalácii na pôvodné miesto náhrobok otočený o 180 stupňov, aby bola jeho čelná strana nebola prekrývaná iných náhrobným kameňom.

druhá fáza: v júli až októbri 2012 prebehlo reštaurovanie kovanej železnej mreže, ktorá tvorí oplotenie náhrobku. Mreža bola výrazne skorodovaná, niektoré časti dekoratívnej výzdoby úplne chýbali. Pri reštaurovaní bola preto celá mreža ošetrená proti korózii, povrchovo upravená a chýbajúce časti doplnené podľa zachovaných originálov.

Správca objektu: Červenokamenské panstvo, o.z.
Autori projektu: PhDr. Daniel Hupko, Mgr. Jozef Tihányi
Spolupráca: Rímskokatolícka cirkev, Bratislavská arcidiecéza, početní dobrovoľní darcovia
Dodávateľ: Mgr. art. Richard Zozuľák (reštaurovanie náhrobku vrátane výroby kópie vrcholového kríža), akad. soch. Stanislav Kožela (reštaurovanie oplotenia náhrobku)
Realizácia: 2010 - 2012

Rodinný dom v Častej

Úzky dlhší rodinný dom v cestnej radovej zástavbe bol postavený v miestnej časti nazývanej Hoštáky okolo roku 1950. Dnešná majiteľka ho kúpila v r. 2004 a v priebehu nasledujúcich dvoch rokov bola postupne realizovaná jeho obnova.

Pôvodný dom mal tradičnú dispozíciu – pozostával z dvoch izieb, medzi ktorými v strede bola kuchyňa, cez ktorú sa do domu vchádzalo z dvora. Ďalšie, zadné časti domu smerom do svahu, boli pristavané neskôr.

Dom stojí na bridlicovom podloží a jeho murivo tvorí miešaný materiál pozostávajúci z kameňa a tehál. Nakoľko je dom situovaný v stúpajúcom teréne, jeho zadná časť je uložená o približne 70 cm hlbšie ako predná. Ľavý múr domu, ktorý je zároveň hranicou pozemku, je zo strany susednej parcely tiež zapustený 1,5 až 1,8 m v zemi. Stena na tejto strane bola kvôli spevneniu zvnútra domurovaná očistenou starou tehlou z inej rozobranej stavby a ponechaná bez omietky, a tvorí viditeľnú súčasť interiéru kuchyne a obývacej izby.

Zvýšený terén okolo domu spôsoboval problémy s vlhnutím muriva. Múry domu boli preto v rámci obnovy dookola kompletne odkopané a podrezané. Dom nebol zateplený, vďaka hrubému murivu (cca 60 cm) poskytuje v zime i v lete veľmi príjemnú klímu.

Konštrukcia krovu bola kompletne zachovaná, drevo bolo iba očistené a napustené kvôli farebnému zjednoteniu v interiéri. Funkcia kuchyne bola presunutá do prednej časti domu orientovanej do ulice. V strede domu je v súčasnosti umiestnená obývacia izba a spálne sú v zadnej časti domu orientovanej do záhrady. Nad obývacou časťou majiteľka krov otvorila a až po štít a tým miestnosť získala opticky aj pocitovo na priestore, pretože inak sú stropy v dome pomerne nízke. Nad kuchyňou vznikol priestor, ktorý je využívaný ako pracovňa. Zadná časť podkrovia je zatiaľ uzavretá, ale predpripravená na ďalšie využitie.

Všetky okná sú vyrobené nanovo z dreva, podľa vzoru okien typických pre podobné domy v obci. Pri oprave strechy bola vymenená krytina a smerom do dvora strecha predĺžená tak, že vytvorila „gánok“ pozdĺž celej dvorovej fasády.

Vlastník objektu: Monika Novotová
Dodávateľ: EURO ARCH s.r.o.; PREMOST s.r.o.
Realizácia: 2004 - 2006

Rodinný dom v Lozorne

Dom z polovice 19. storočia stojaci na hlavnej ulici súčasní majitelia kúpili v roku 1981 kvôli záhrade a na víkendové využívanie. Objekt sa v tom čase nachádzal už vo veľmi zlom technickom stave. Obývaná bola iba jedna miestnosť v prednej časti domu. Druhá miestnosť slúžila ako miestny zelovoc, vstupovalo sa doň z ulice.

Dom je z 90 % postavený z hliny, majitelia ho opravovali postupne, pri obnove sa radili aj s odborníkom na tradičnú vidiecku architektúru, architektom Ivanom Hojsíkom. Pôvodná dispozícia domu, a tiež dvere a okná ostali zachované. Iba vstup do miestnosti z ulice (dvere do zelovocu) boli zamurované a nahradené oknom vyrobeným podľa vzoru ostatných.

Počas obnovy bolo potrebné otĺcť omietku zvonka i zvnútra a dom opäť omietnuť. Zachované boli všetky pôvodné drevené stropy, kvôli vyslovene nízkej svetlej výške izieb však bolo predtým potrebné v izbách odkopať zem do hĺbky cca 20 cm. Pôvodné drevené podlahy v miestnostiach boli nahradené keramickou dlažbou. V dome ostali zachované tiež časti nábytku a sú dodnes súčasťou výbavy miestností. Vykurovanie je zabezpečené liatinovými kachľami. Predná izba slúži dnes ako spoločenská miestnosť pri rodinných stretnutiach a posedeniach s priateľmi, ďalšie sú využívané ako komora a úložný priestor.

K tomuto pôvodnému objektu majitelia neskôr pristavali smerom do hĺbky dvora novú časť domu, ktorú v súčasnosti využívajú na bývanie.

Pri výstavbe novej časti dbali na dodržanie proporcií a súladu so starým domom, okrem iného i o zachovanie rovnakého sklonu strechy.

Vlastník objektu: MUDr. Helena Drobná a Ing. Peter Drobný
Spolupráca: Ing. arch. Ivan Hojsík
Realizácia: 1984 - 1985 sanácia muriva; 2000 výmena podlahy; 2010 strešná krytina

Roľnícko-remeselnícky dvor v Stupave

Pôvodne samostatná obec Mást, ktorá je dnes už súčasťou Stupavy, sa nachádzala pred obcou Stupava v smere od Bratislavy. Hlavná cesta je tu ešte stále lemovaná domami, ktoré svojimi uličnými fasádami vytvárajú ucelenú zástavbu a za bránami skrývajú hospodárske dvory tiahnuce sa do hĺbky parcely.

Jeden takýto dvor bol dlhoročným úsilím jeho majiteľa premenený na malé múzeum zachytávajúce život v minulosti cez objekty a predmety dennej potreby, ktoré sú tu po dôkladnej obnove vystavené. Pri pohľade z ulice to síce nie je možné tušiť, no vo dvore akoby sa čas spomalil a miestami aj zastavil.

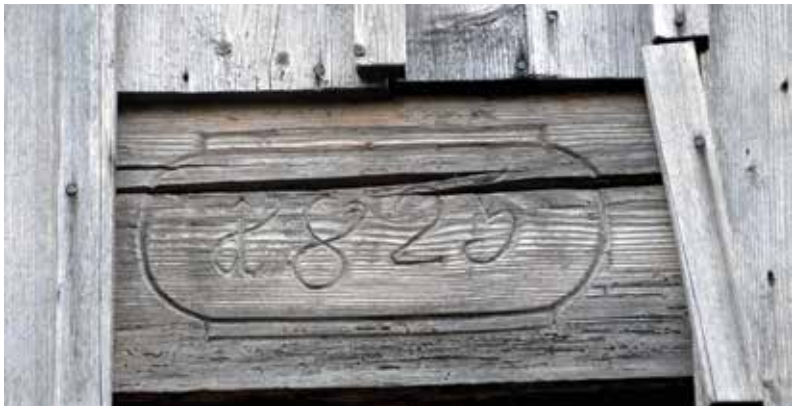

Uličná časť domu, ktorú je vidno z ulice, bola modernizovaná a adaptovaná pre potreby obchodu. Dvorové krídlo bolo modernizované pre potreby bývania. Na opačnom konci pozemku stojí výnimočná, dobre zachovaná a opravená stodola.

Stodolu v zadnej časti pozemku mal pôvodne každý hospodársky dvor na okolí, no v súčasnosti sa ich dochovalo už len zopár. Táto stodola je významná aj tým, že je to mohutná stavba murovaná prevažne z lámanej bridlice. Stodola zaberá skoro celú šírku pozemku a má dvojicu vrát, ktorými sa cez ňu dalo prejsť naprieč i s naloženým vozom.

Majiteľ si dal tú námahu, že pri oprave strechy použil na jednej časti starú škridlu z rozobratej strechy iného domu v Stupave. Strecha tak dostal mäkkosť a patinu, ktorá sa novou škridlou dosiahnuť nedá. Okolo celej stodoly bolo nutné vybudovať i malý odvodňovací kanál, nakoľko je situovaná na menšom svahu a stekajúca vlhkosť poškodzovala murivo. Stodola je využitá ako stojisko pre staré vozy a historické poľnohospodárske mechanizmy.

Medzi domom v prednej časti a stodolou v zadnej časti pozemku majiteľ postupne vybudoval viaceré objekty dopĺňajúce súčasné využitie hospodárskeho dvora. Bývalá murovaná šopa, ktorá nadväzuje na predný dom, sa zmenila na kovoobrábaciu a stolársku dielňu, v ktorej sú umiestnené najrôznejšie predmety súvisiace s týmito remeslami. Všetko má svoje miesto a je prehľadne nainštalované. Kolmo na dielňu, priečne cez pozemok bola postavená šopa s drevenou konštrukciou, ktorú si majiteľ preniesol z dvora svojich starých rodičov. Cez šopu je možné prejsť do zadnej časti dvora zvažujúcej sa mierne zo svahu. Tu na mieste hospodárskych budov a stajní bola postavená voľná replika tradičného domu, ktorý je určený na bývanie.

Poniže vo svahu je taktiež novo postavená vínna pivnička v mieste, kde bol predtým vysadený vynič. Už takmer pri stodole stojí replika hasičského skladišťa obce Mást, ktorý kedysi stával pri vstupe do obce v smere od Bratislavy. Dnes poskytuje prístrešok historickým hasičským strojom. Medzi stodolou a prístreškom pre hasičské stroje je ešte priestor venovaný prezentácii kováčskej dielne s náradím a starými mechmi. V celom dvore je ešte viacero miest, kde sú pod prístreškami alebo voľne vystavené rôzne historické stroje a mechanizmy, ktoré v minulosti ľuďom uľahčovali prácu.

Dvor ožíva najmä počas miestnych sviatkov, kedy je otvorený návštevníkom a konajú sa tu aktivity. Taktiež sem pravidelne zavítajú školské exkurzie, v rámci ktorých žiaci a študenti majú možnosť spoznať ako sa žilo a pracovalo v minulosti.

Vlastník objektu: Anton Stankovský
Autor projektu: Anton Stankovský
Realizácia: 2005 - 2013

Synagóga v Stupave

Synagóga v Stupave bola postavená v roku 1803. Je druhou najstaršou zachovanou synagogálnou stavbou na Slovensku. Z historického a architektonického hľadiska sa jedná o jednu z najvýznamnejších sakrálnych stavieb svojho druhu v stredoeurópskom regióne.

Nezisková organizácia Jewrope sa od roku 2001 usiluje o záchranu tejto stavby. Na základe dlhoročnej devastácie, v dôsledku nevhodného povojnového využívania tohto objektu, sa synagóga nachádzala v havarijnom stave a hrozil jej bezprostredný zánik. Narušená bola hlavne statika objektu, ako aj strešná krytina a drevený krov a boli odcudzené aj okenné a dverné výplne (po roku 1989 boli odcudzené aj vzácne kované mrežovania okien). Z uvedených dôvodov bolo prioritou rekonštrukčných prác sanovať uvedený havarijný stav.

V rokoch 2003 až 2004 bolo v dôsledku nedostatku finančných zdrojov možné vykonávať len bezprostredne nutné udržiavacie práce (I. etapa). V rokoch 2004 až 2006 sa realizovala hlavná sanácia statického narušenia objektu a čiastočné zakonzervovanie stavby. Odstránená bola aj zhnitá strešná krytina, ktorá bola nahradená dočasnou plastikovou fóliou. Vymenené boli aj narušené časti dreveného krovu (II. Etapa). V rokoch 2007-2008 sa realizovala III. etapa rekonštrukčných prác, ktorej obsahom bola montáž plnohodnotnej strešnej krytiny. Po schválení KPÚ v Bratislave, boli inštalované repliky okenných a dverných výplní. Hlavnou súčasťou III. etapy prác bola rekonštrukcia schodiska do ženskej galérie, rekonštrukcia interiérových deliacich prvkov, ale predovšetkým celková obnova obvodového muriva, vrátane povrchových náterov. V rámci IV. etapy rekonštrukčných prác, 2009 - 2010 bola realizovaná rekonštrukcia elektroinštalačného zariadenia, zabezpečené prípravné práce súvisiace s vykurovaním priestoru, inštalácia hromozvodov ako aj realizácia bezpečnostného zariadenia objektu. V roku 2012 sa realizovali práce súvisiace s dobudovaním vonkajšej a vnútornej kanalizácie a zriadením sociálneho zariadenia v priestoroch synagógy. V rámci tejto etapy rekonštrukcie sa taktiež realizovali hydroizolačné práce obvodového muriva, ktoré boli veľmi potrebné k stabilizácii vlhkosti v priestore synagógy. Drenáž sa realizovala z ¾ a mala by byť dokončená v pripravovanej finálnej fáze sanácie vlhkosti. Z pridelených finančných prostriedkov sa taktiež vybudovala bariéra medzi potokom a objektom synagógy, ktorá zamedzuje presakovaniu vody do podlažia.

Projekt je zameraný na rekonštrukciu a revitalizáciu synagógy v Stupave. Jedná sa o jedinú synagógu v širšom okolí Bratislavy, ktorá bude po ukončení projektu plne funkčná na liturgické ako aj kultúrno-spoločenské účely, tak pre potreby židovskej komunity, ako aj širokej verejnosti.

Počas predchádzajúceho obdobia sme zrealizovali kultúrne podujatia na podporu a prezentáciu židovskej kultúry (2009, koncert hlavného kantora židovskej náboženskej obci vo Viedni, 2010, Chassidic songs – hudobný projekt okolo rabína Barucha Myersa, Dva domy jedného pána - výstava fotografa Ľuba Stacha dokumentujúca súčasný stav synagóg na Slovensku, 2011 – Židovská Stupava – hudobný projekt hudobníkov zo 4 európskych štátov). V rokoch 2009-2013 sa v provizórnych priestoroch synagógy uskutočnili vďaka iniciatíve Jewrope, viaceré úspešné kultúrno-umelecké podujatia pre širokú verejnosť: Koncerty Petra Lipu, Dana Bárta, Andreja Šebana, Mariána Vargu, Mariána a Martina Geišbergovcov, Pacora Trio, Slovak Brass Quintet, koncert členov orchestra Slovenskej filharmonie a SND, Iva Bittová, Pressburger Klezmer Band, Lucia Lužinská, UMK & Marián Geišberg Divadelné predstavenia: Slovenského národného divadla - HollyRoth anebo Robert Roth spívá Jana Hollého mrzkosti a pomerkováňá, Kým kohút nezaspieva Hudobno-literárne večery: Anasoft litera fest 2012, Anasoft litera fest 2011, Anasoft litera fest 2010, Anasoft litera fest 2009, Literárny večer Dušana Dušeka a Olega Pastiera Výstavy: Tempus fugit - výstava fotografií dokumentujúca históriu a súčasnosť mesta Stupavy, Našimi očami, Stupava na starých pohľadniciach do roku 1918.

Okrem uvedeného zámeru je hlavným cieľom neziskovej organizácie Jewrope dokončenie rekonštrukcie predmetného objektu (VI.etapa), záchrana jeho unikátneho interiéru a architektonických prvkov a následné postupné prispôsobenie synagógy potrebám stálej expozície histórie Židovskej komunity v Stupave a okolia, priestoru slúžiacemu kultúrno-spoločenským podujatiam ŽNO v Bratislave, ako aj širokej verejnosti. Osobitým zámerom je zriadenie Centrálneho genealogického archívu slovenského Židovstva, ako aj s ňou súvisiacej študovne v podstrešných priestoroch.

Správca objektu: Jewrope, n.o.
Spolupráca: Krajský pamiatkový úrad Bratislava
Realizácia: 2004 - 2012

Vinohradnícky dom v Pezinku

Dom s hospodárskym dvorom postavili predkovia súčasných majiteľov koncom 19. storočia na okraji mesta Pezinok.

Objekt postavený na úzkom a hlbokom pozemku tvoria tri čiastočne podpivničené krídla obklopujúce vnútorný dvor, do ktorého sa z ulice vstupuje cez prejazd. Dom tak z troch strán uzatvára dvor a zo štvrtej, južnej strany, je parcelný múr tvoriaci hranicu so susedným pozemkom. V zadnej časti pozemku za domom je záhrada, do ktorej sa dá dostať cez prechodnú stodolu. Predná - uličná časť domu bola v minulosti využívaná na bývanie. Za ňou pozdĺž dvora boli radené hospodárske priestory slúžiace na spracovanie hrozna a výrobu vína, skladovanie, ustajnenie zvierat a ďalšie potrebné priestory pre fungovanie hospodárstva. V zadnej časti domu bola stodola uzatvárajúca dvor.

Dom zostal vo svojom pôvodnom priestorovom usporiadaní zachovaný dodnes a je pekným príkladom mestského vinohradníckeho domu z malokarpatskej oblasti.

Na prelome 50-tych a 60-tych rokov bol dom čiastočne prestavaný. Po tom, čo boli majiteľom znárodnené vinice a polia, začala sa predná časť domu viac využívať na bývanie. Boli tu vybudované dve samostatné bytové jednotky a pristavaná malá vstupná veranda. Pri prestavbe a rozšírení prednej časti domu bola zastavaná „medzúra“ – medzipriestor oddeľujúci susedný dom.

V 90-tych rokoch 20. storočia bola vo dvore obnovená prevádzka spracovania hrozna a výroby vína. Dom bol následne postupne adaptovaný pre potreby spracovania hrozna, výroby a skladovania vína a ako degustačný priestor pre návštevníkov.

Miestnosť na degustáciu vína bola najprv umiestnená vo dvore a neskôr sa presunula do prednej časti domu , kde je lepšie prístupná pre návštevníkov. Súčasný priestor pre degustáciu vznikol spojením dvoch izieb v prednej časti domu a susediacej izby v dvorovom krídle, ktorá je oproti predným izbám vyvýšená o dva schody.

Do priestoru sa vstupuje dverami z ulice, ktoré vznikli na mieste jedného z okien uličnej fasády domu. V nadväznosti na degustačný priestor sú vybudované toalety pre návštevníkov.

Povrchová úprava stien pozostáva z kombinácie ťahanej omietky, ktorá navodzuje dojem pôvodnosti a vyrovnáva i nerovnosti v konštrukcií stien a obkladu zo štiepaného svetlého kameňa. Trámy konštrukcie stropu boli po odstránení podbitia odhalené a prezentované v priestore miestnosti.

Priestory na výrobu a skladovanie vína sú umiestnené vo dvorovej časti domu. Pivnica, do ktorej sa vstupuje cez prešovňu, sa nachádza pod časťou dvorového krídla. Priestor pivnice prešiel komplexnou obnovou Boli zrealizované nové povrchy, technické rozvody a inštalované nerezové tanky pre víno.

V priestoroch bývalej stajne a šopy v zadnej časti domu je umiestnený chladený sklad vína.

Strecha na celom dome má novú krytinu a obnova dvora bude nasledovať v blízkej budúcnosti. Koncept využívania domu a dvora sa postupne vyvíja aj podľa potrieb, ktoré úzko súvisia s rozvíjajúcou sa prevádzkou spracovania hrozna, výroby a prezentácie vína.

Vlastník objektu: rodina Skovajsová

Realizácia: 2009 - 2012

Mlyn, Doľany

U Richtára, Modra

Kamenný dvor, Svätý Jur

Roľnícko-remeselnícky dom, Budmerice

Terra Parna, Suchá nad Parnou

Vinohradnícky dom u Šebov, Modra

Múzeum Molpír, Smolenice

Kaplnka Panny Márie Snežnej, Modra

Vinotéka Regius, Vajnory

OCENENIE ZA PRÍKLADNÚ OBNOVU 2010 - 2012